

I fængsel for at begå hor

Hor er forbrydelse mod ægteskabet og en trussel mod både kirken og slægtens legitime arvinger. 1800-tals historie og en virkelig historie.

Af Knud Højrup

Godthåbsvej 14, Astrup,
9800 Hjørring
mobil: 5094 3982
knud@khoejrup.dk
<http://www.khoejrup.dk>

For at et samfund kan fungere reguleres borgernes seksualitet, og før grundlovens indførelse i 1849 var det religionen og middelalderens landskabslove (jyske lov osv.), som sikrede kirkens vægtning af ægteskabet og slægtens interesser i legitime arvinger.

Det var reformationen, som afstedkom strengere regler og skærpede straffe for seksuelle forhold uden for ægteskabet. Straf for hor og lejermål (hor mellem gifte og lejermål mellem ugifte) kunne i ekstreme tilfælde være dødsstraf eller piskning, men blev gradvist omdannet til tugthus, strafarbejde og bøde.

Med oplysningstiden kom sociale hensyn ind i billedet, og den gradvise borgerliggørelse af samfundet bevirkede, at voksne mænds og kvinders frivillige seksuelle forhold uden for ægteskab blev et privat forhold.

I dette særlige stykke danmarkshistorie ses 1800 tallet som brydningstid mellem kirke og samfund og individ og slægt. Med grundloven fik vi socialt og demokratisk afsæt også for vurderingen af voksnes seksualitet. Det var dog først i forbindelse med straffeloven i 1866, at de sidste straffebestemmelser om hor blev ophævet.

Glasmosaikbilledet af "den hellige familie" illustrerer at love om ægteskabet tidligere var baseret på religion.

- Gifte personers seksuelle forhold med andre end deres ægtefælle blev betegnet hor og var en alvorligere krænkelse af den hellige samfundsorden end den førægteskabelige seksualitet
- I 1800-tallet blev seksuelle forhold stadig vurderet ud fra om det krænkede slægtens interesser eller religionens normer og ikke ud fra krænkelse af individet

Love om hor: www.grifo.dk/ > slægtsforskning > Database for slægtsforskere

En virkelig slægtshistorie fra 1800-tallet fra min helt almindelige familie

"I fængsel for at begå hor"

Morfar Knud Vindberg troede, at hans fars mor, Maren Christensdatter Buch, var en enke, der var uheldig at blive gravid med en tjenestekarl, Peder Sørensen, kaldet Morten, og fødte hans far Jens Peter Petersen den 19. marts 1840 i Tirstrup.

Men da jeg i begyndelsen af 1980'erne begyndte at forske i slægten, åbenbarede der sig en helt anden og meget interessant historie. De var nemlig begge to gifte, men ikke med hinanden, da de blev forældre. Det vil dog sige, at Maren Christensdatter ifølge bevilling den 12. juli 1838 var blevet separeret fra sin mand Rasmus Nielsen Hyrde, med hvem hun havde to børn.

Som det kan læses i politiprotokollen, forsøgte Peder Sørensen Morten først at overbevise retten om, at ægteskabet med hans første kone, Ane Elisabeth Pallesdatter, var aldeles ophørt. Få dage senere mødte hans hustru, Ane Elisabeth, i retten og foreviste en udskrift af Mols Herreds forligelseskommissions protokol, hvoraf det fremgik, at der havde været gejstlig mægling imellem dem, og altså at ingen separationsbevilling var blevet dem meddelt.

Bemærk, at Peder Morten på retssagens første dag den 26. maj meddeler, at han ikke har ført noget egentligt samliv med Maren Christensdatter, selv om han ved folketællingen den 1. februar er registreret som samboende med hende. Det var ikke gået godt med vore dages registreringer!

Resultatet bliver, at de begge to den 16. juni 1840 bliver idømt fængsel i to gange fem dage på vand og brød

Tinghuset i Ebeltoft, hvor retssagen mod Peder Morten og Maren Christensdatter blev ført.

på egen bekostning for forseelsen: "Første gang begået hor".

Uddrag af retssagen den 26. maj 1840 i Politiretten Ebeltoft:

"Maren Christensdatter var efter Politimesterens Foranstaltning mødt og fremstod samt forklarede hun er ved Bevilling af 12. Juli 1838 frasepareret sin Mand Rasmus Nielsen Hyrde, der tjener i Havmøllen, Draaby sogn. Hun fremlagde en Gjenpart Separations Bevilling der blev taget til Forhørets Følge

Her ses dommene over Maren Christensdatter og Peder Sørensen Morten indført i retsprotokollen.

I de sidste 15 Aar har hun opholdt sig i Thistrup Sogn og har i de 2 sidste Aar været bekendt med P. Sørensen eller Morten, som dog ikke til Stadighed har opholdt sig hos Hende da han tjener i fast tjeneste. Med bemeldte Person, for hvem hun har repareret Klædningsstykker og vasket, har hun et barn, som blev Født den 19. Marts sidstleden, et Drengbarn udøbt.-

Af Ægteskabet med sin fraseparerede Mand har hun 2 Børn hos sig nemlig en Dreng Niels Christian 3 Aar og et Pigebarn Bolette 14 Aar.- Hun forsikrer at pleje og passe disse Børn saa godt som hendes Evne tillader, og ligeledes at sørge for Pigens Skolegang:-"

Peder Sørensen Morten må have været en bemærkelsesværdig mand. Han fik otte børn med fire forskellige kvinder men var kun gift med den første. Kun et af de otte børn blev født inden for ægteskabets trygge rammer, men desværre var det dødfødt. Peder Morten bevarede, så vidt det kan konstateres, hele livet et godt forhold til sine børn. Flere af drengene tog hans kalde-efternavn Morten til sig og han optrådte også som forlover ved flere af sønnernes vielser.

Jeg er blevet fortalt, at nogle få år efter denne dom blev loven lavet om, så man ikke kom i fængsel for at begå hor. Det var ret heldigt for Peder Morten, for allerede den 2. september 1843 udlægges han igen som barnefader for en dreng, nemlig daglejer Jens Vinthers datter, Ane Elisabeths søn. Drengen blev døbt Niels Carl Johan Petersen og blev som voksen kaldt N. P. Morten. Men det er en helt anden historie!

Historien kan læses på forfatterens hjemmeside: www.khoejrup.dk/ > Knuds slægt > Historier